Topic 81 ~~हलन्त नपुंसक लिङ्ग~~

अव्यय प्रकरण - 1

स्वरादिनिपातमव्ययम् ।

स्वरादयो निपाताश्चाव्ययसञ्ज्ञाः स्युः ।

तद्धितश्चाऽसर्व विभक्तिः ।

यस्मात् सर्वा विभक्तिर्नोत्पद्यते, स तद्धितान्तोऽव्ययं स्यात् । परिगणनं कर्त्तव्यम् ।

तसिलादयः प्राक् पाशपः । शसप्रभृतयः प्राक् समासान्तेभ्यः । अम् । आम् । कृत्वोऽर्थाः

तसि- वती । ना- नाञौ । एतदन्तमव्ययम् । अतः इत्यादि ।

जिससे सारी विभक्तियाँ उत्पन्न नहीं होती, ऐसा तद्धित- प्रत्ययान्त 'अव्यय संज्ञक होता है, दूसरे शब्दों में कहा जा सकता है कि जिस तद्धित-प्रत्ययान्त के रूप सभी विभक्तियों में नहीं बनते हैं, उस तद्धित प्रत्ययान्त शब्द को अव्यय कहते हैं।

कृन् मेजन्तः ।

कृद् यो मान्त एजन्तश्च, तदन्तमव्ययं स्यात् । स्मारं- स्मारम् । जीवसे । पिबध्यै ।

जिसके अन्त में मकारान्त और एजन्त कृत्- प्रत्यय है, उसकी 'अव्यय' संज्ञा होती है।